

7

Kincsnymozás a muzeumokban

Írta: SÁGI PÁL

Budapesti vendégemnek éppen nagyban dicsekedve soroltam, mennyi neves magyar tudóst és muzsikust adott a kis Magyarország a nagy Amerikának. Amikor befejeztem, csendesen megkérdezte:

— Hát magyar képekkel, szobrokkal hogyan álltok errefelé, akad magyar műkincs Amerikában?

Nagyon buta képet vághattam, mert mielőtt megszólaltam volna, elnevette magát:

— Jó, jó, látom, az amerikai magyarok úgy vannak ezzel, mint a budapestiek a Halászbástyával. Legfeljebb akkor mennek fel, ha külföldi vendégnek kell megmutatni, de csak ha nagyon kell.

Bevasslom, nem vagyok olyan megbocsátó irántunk, amerikai magyarok iránt, mint óhazai vendégem. Nem mentegetni akarom magamat, de az mégcsak hagyján, hogy magyar tudósokkal, magyar muzsikusokkal dicsekedtem, igazán azonban valljuk meg, többnyire inkább a cigányzenés magyar vendéglőkkel, a hamisítatlan paprikásunkkal és nagydobravert szépségeink amerikai hírnevével szoktunk előhozakodni, holott annyi itt a magyar műkincs, hogy a joggal büszkélkedő magyar belefáradna a mutogatásába. Kötetbe se lehetne felsorolni.

A magyar festők közül Munkácsy Mihály vezet. Magángyűjteményeken kívül négy nyilvános nagy muzeumban őriznek Munkácsy festményeket: a philadelphiaiban hármat, a washingtoni National Galleryben egyet, a baltimorei Walters Art Galleryben hetet, köztük a Magyarországon lenyomatokról ismert és népszerű „Müteremben”, valamint a „Mese a csatáról” című képeket. Milton képe a New York-i Public Library előcsarnokát díszíti. A Metropolitan Muzeumban 6 Munkácsy mű van. Mellette Paál

SÁGI PÁL

4791

2

László és Benczur Gyula képviseli a régieket. A még régebbiek sorából a velencei származású, de magyarrá vált Marastoni Jakab és a 200 évvel ezelőtt élt Bogdány Godofréd kassai oltárkép festő alkotásai kerültek a gyűjteménybe. Az Amerikában élő mai magyarok közül pedig Domján József fametszetei és Szalay Lajos rajzai. Victor Vasarely az Vásárhelyi Viktor az op-art piktör egyik képét pár éve ajándékozta Peggy Guggenheim a Guggenheim múzeumnak. Az Amerikába bevándorolt Vágó Sándornak több képe van a clevelandi muzeumban, ahol egyébként gyönyörű magyar kézimunkákat is őriznek.

De nemcsak magyar festmények, hanem más műtárgyak egész serege is van az amerikai muzeumokban. A Metropolitan egyik legbecsebb műkincse Nagy Lajos királyunk édesanyjának, Erzsébet királynénak remekművű aranyozott házi oltára a XIV. századból. Ezt a párisi Rotschild családtól szerezték. Egy 450 éves diszes kupa magyar-latin feliratai bizonyítják, hogy ebből ivott az esküvőjén Balassa András nógrádi főispán, Balassi Bálint a költő rokona. Egyik teremben gyönyörű kidolgozott arany kapcsostű látható, sokszáz évvel ezelőtt készült, 1889-ben ásták ki a Kraszna melletti Szilágsomlyó határában.

Reneszánsz korabeli magyar ötvösmunka a zománcozott, gyöngyös, gyémántos Esterházy-nyaklánc. Az Esterházy családé volt. Tőlük szerezte meg Bubics Zsigmond kassai püspök, a neves Műgyűjtő. 1906-ban nagy botrány tört ki, egy régiségkereskedő azzal gyanúsítottak, hogy kiforgatta vagyonából a püspököt. Az Esterházy nyaklánc megmaradt és az első világháború után a püspök hagyatékából vándorolt a párisi Seligman műkereskedőhöz. Walters az amerikai vasutkirály felesége megvette és

áthozta Amerikába. Most Baltimor-ban, a Walters Art Gallery-ben van a pompás ékszer. A New York-i Jewish Muzeumban a 17-18-ik századból származó zsidó vallásos kegytárgyak hirdetik a magyar ötösök művészetét. A washingtoni National Galleryben egy ezüst-érme magyar nemzeti tragédia emlékét idézi. Mohács után verték az emlék-érmét. Egyik oldala a Csele patakba veszett Lajos Királyt, másik oldala a feleségét, Mária királynét ábrázolja.

A magyar könyvművészet sem hiányzik. Turóczy János, Mátyás király jegyzője megírta Turóczy Kódex néven ismert művét, Magyarország történetét Mátyásig. Egyszerre két helyen nyomtatták ki, Brünnben és Augsburgban. Két őskiadásából 15 példány van amerikai gyűjteményekben, a Public Librarynek is jutott belőlük.

Mátyás király 3000 kötetes budai könyvtárából is kerültek pazar bőrkötésű Corvinák Amerikába. A világhírű Corvinákból Mohács idejére, a nemzeti hanyatlás korszakára már alig maradt valami. Ami megmaradt, azt a megszálló törökök hurcolták el. Körülbelül 120 Corvina lehet szétszórva a világ minden táján. Ebből hatot amerikai gyűjteményben

*Corvinák
Nektsei-Lipóczy biblia (Lásd: Körtgyak)*

"Szabadság"

Péntek, 1974. május 17.

öriznek. Hetedik is van itt, de máig sem sikerült megállapítani, hogy hol.

Van még egy magyar műtárgy, amely szintén itt lap- pang valahol Amerikában. A magyar-művészettörté- net „Zsigmond király kristályhordója” néven tartja számon. Hegyi kristályból készült majdnem félméter magas, arany-ezüsttel kivert hordóalaku edény. 500 évvel ezelőtt készíthette Zsigmond magyar király egyben német-római császár valamelyik magyar udvari ötvöse. Később az uralkodó kincstárából a Rákóczi család majd a felvidéki Erdődi grófok kinc- tárába jutott. Az első világháború után Budapesten úgy tudták, hogy a Felvidékre bevonuló cseh hadsereg részeg katonái az Erdődi kastélyban duhajkodás köz- ben összetörték.

Annál nagyobb volt a meglepetés, mikor körülbelül 10 év múlva az egyik New York-i művészeti folyóirat- ban cikk jelent meg, hogy a kristályhordót Amerikába hozták és egy műgyűjtő vette meg. Utóbb az a hír járta, hogy a műgyűjtő től megvásárolta William Randolph Hearst az újságkirály. Hearst már életében sok műtárgyat ajándékozott muzeumoknak. 1951-ben meghalt. Hagyatékából rengeteg műtárgy gyűjtemé- nyekbe került, a kristályhordónak azonban sehol sincs nyoma. Eltűnt. Hiába: még ez se lenne igazi amerikai izü, ha nem ilyen kalandos.

Bakócz Tamás palástja (pluviale)
az aberlin-i (Ohio) "Allen Memorial
art museum"-ban. Siebsman
Abris N.Y.-i kereskedő adta el.
"Budapest", 1969 okt., p. 43.)

DB 861
738

